

Hovedkonklusioner fra Bekæmpelsesmiddelstatistik 2021

Baggrund

I bekæmpelsesmiddelstatistikken offentliggøres hvert år salgstal for bekæmpelsesmidler (både pesticider og biocider) og tal for forbrug af pesticider baseret på jordbrugernes indberetninger af deres sprøjtejournaler. I statistikken opgøres pesticidbelastningsindikatoren (PBI), der viser landbrugets pesticidbelastning for omdriftsarealer i forhold til det konventionelt dyrkede landbrugsareal i 2007. Udviklingen i PBI viser miljø- og sundhedsbelastningen fra de pesticider, danske jordbrugere køber og anvender til at bekæmpe ukrudt, svampe og andre skadedyr i deres afgrøder.

Målsætning baseret på pesticidesalg

I Pesticidstrategi 2017-21 fremgår en målsætning om at reducere pesticidbelastningen baseret på salgstal med 40 % i forhold til det beregnede niveau i 2011. Målsætningen om en reduktion på 40 % svarer til en PBI på 1,96. PBI er anvendt som målindikator siden indførelse af den differentierede pesticidafgift i 2013. Den nye afgift blev vedtaget ved lov i 2012 og implementeret d. 1. juli 2013. I tiden fra vedtagelse til implementering blev der hamstret pesticider ud fra en forventning om højere afgifter for udvalgte pesticider. Dette medførte et markant højere salgstal for 2012 og 2013, da der blev indkøbt pesticider til lager, hvilket betød, at der i mange år har været markante forskelle mellem salgs- og forbrugsdata med salgstal, der var lavere end forbruget. Disse tidligere meget iøjefaldende forskelle mellem salg og forbrug, som en effekt af hamstringen i 2012 og 2013, ses nu ikke længere. PBI har i perioden efter hamstringen (efter 2013) varieret mellem 1,95 og 1,40. Dette svarer til reduktioner på mellem 40 % og 57 % i forhold til 2011.

Ser man specifikt på udviklingen fra 2020 til 2021, er der sket en stigning i PBI fra 1,66 til 1,76 i 2021. Dette skyldes primært, at fladebelastningen (B/ha) er steget for vintersæd og raps, mens arealerne med de to typer af afgrøder ikke har ændret sig markant i samme periode. PBI på 1,76 svarer til en reduktion på 46 % i forhold til det beregnede niveau i 2011. Målsætningen om en reduktion på 40% er dermed stadig opfyldt for 2021. Fremadrettet anvendes den nye målsætning, der fremgår af Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026, hvor der er fastsat en målsætning om PBI på 1,43 baseret på salgstal i 2025, som vil blive evalueret i 2026.

Pesticidforbrug

PBI er ligeledes beregnet for forbruget af pesticider. Dette beregnes på baggrund af jordbrugernes indberettede sprøjtejournaler. For planåret 2020/21 ligger PBI på 1,52, hvilket er 48 % lavere end i 2010/11. I 2020/21 er der sket en stigning i PBI i forhold til 2019/20 fra 1,39 til 1,52. Som for salgstallene skyldes dette primært, at fladebelastningen (B/ha) er steget for vintersæd og raps, mens arealerne med de to typer af afgrøder ikke har ændret sig markant i samme periode. Belastningen fra forbruget af pesticider er overordnet set faldet efterhånden, som lagrene af de hamstrede pesticider

med høj belastning som f.eks. cypermethrin er reduceret. Substitutionen fra mere belastende til mindre belastende midler ser derfor ud til at være slået igennem på forbruget.

Implementering af Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026 i Bekæmpelsesmiddelstatistikken

Af den politiske aftale om Sprøjtemiddelstrategi 2022-2026 fremgår en række ændringer til opgørelser i bekæmpelsesmiddelstatistikken. En række af disse er implementeret i Bekæmpelsesmiddelstatistik 2021:

Forbrug (og salg) af aktivstoffet glyphosat

For glyphosat fluktuerer de solgte mængder aktivstof pr. hektar (kg/ha) i den seneste femårige periode, men overordnet ses et stabilt niveau. Forbruget af glyphosat ligger ligeledes på et forholdsvist stabilt niveau. En sammenligning af salget og det indberettede forbrug af glyphosat viser dog, at der stadig er betydelig forskel mellem de solgte og forbrugte mængder af glyphosat. Det skyldes formodentlig, at en stor del af glyphosatforbruget anvendes i perioden mellem to afgrøder, og der derfor er en risiko for at landmanden ikke får indberetter, da forbruget ikke er knyttet til nogen af de to specifikke afgrøder. Erhvervets organisationer er opmærksomme på denne problemstilling, og de har de seneste år opfordret erhvervet til at være opmærksom på at få indberettet glyphosatforbruget. Der kan dog fortsat ikke måles en effekt af erhvervets igangsatte informationsindsats.

Forbruget af de mest problematiske stoffer

Forbruget af de mest problematiske stoffer følges fremover ved, at der i Bekæmpelsesmiddelstatistikken årligt opgøres en liste med de fem mest solgte aktivstoffer, der er på listen over kandidater til substitution det pågældende år. Listen er suppleret med et bidrag fra Institut for Agroøkologi, Aarhus Universitet (AGRO), der identificerer mulige alternativer til de aktivstoffer, der indgår på listen. De fem aktivstoffer i opgørelsen for 2021 er aclonifen, tebuconazol, propyzamid, diflufenican og difenoconazol. Produkter indeholdende disse aktivstoffer kan i dag kun godkendes eller opnå fornyet godkendelse, såfremt der ikke er produkter på markedet, som kan erstatte disse produkter, og som ikke selv indeholder aktivstoffer, der fremgår af listen over kandidater til substitution. AGRO vurderer, at der er alternativer for nogle af de anvendelser, som produkter med aktivstofferne er godkendt til i dag. Det fremgår af rapporten, at der kan være forskellige årsager til, at produkter med kandidater til substitution kan være godkendt, selvom der er godkendte alternativer. Først og fremmest gælder det, at reglerne vedr. listen over kandidater til substitution implementeres løbende, og der kan således være produkter, der ikke har været ansøgt om fornyelse siden forordningen trådte i kraft. Det gælder også, at selv om der findes alternativer, vil produkter indeholdende "kandidater til substitution" kunne godkendes eller opnå fornyet godkendelse, hvis 1) produktet er godkendt til mindre anvendelser, som ikke kan undværes, 2) hvis aktivstoffet er nødvendigt for at forebygge resistens over for andre aktivstoffer, og 3) hvis der ikke findes alternativer (kemiske og ikke-kemiske) til den ansøgte anvendelse eller effekten/skånsomheden af disse alternativer ikke er sammenlignelig eller er uforenelig med etablerede IPM strategier. Endelig vil disse produkter også kunne godkendes eller opnå fornyet godkendelse, såfremt 4) de praktiske eller økonomiske ulemper forbundet med at anvende alternativerne ikke er overkommelige.

Det økologiske areal

I Bekæmpelsesmiddelstatistik 2021 er der som noget nyt udarbejdet en tabel, der viser udviklingen i landbrugsarealer i omdrift, som er omlagt eller er under omlægning til økologi. Det antal hektar, det økologiske areal ændres med pr. år, udgør kun en mindre del i forhold til det samlede konventionelle areal, og udviklingen i det økologiske areal bidrager derfor minimalt til udviklingen i den samlede pesticidanvendelse. Betydningen af omlægningen af landbrugsarealer til økologi eller anden arealanvendelse fremgår til en vis udstrækning allerede i dag af Bekæmpelsesmiddelstatistikken i form af den relative udvikling mellem PBI og fladebelastning (B/ha). Dette forhold må fortsat anses som

den bedst mulige indikator for betydningen af omlægningen til økologi eller natur baseret på de tilgængelige data.

Pesticidbelastningen på foder- og konsumafgrøder

Miljøstyrelsen har beregnet et estimat for fordelingen af pesticidbelastningen på foder- og konsumafgrøder. I opgørelsen anvendes de hovedafgrøder, der allerede indgår i Bekæmpelsesmiddelstatistikken. Opgørelsen viser, at langt det største areal i omdrift dyrkes med afgrøder, der falder under gruppen "foder". Dette medfører, at langt den største andel af pesticidbelastningen falder under denne gruppe. Ser man omvendt på anvendelsen pr. ha., fremgår det, at fladebelastningen (B/ha) og aktivstofsaltet (kg/ha) er markant højere for afgrøder, der falder i gruppen "human konsum".

Sprøjtemidler til brug i private haver

Opgørelser over salget af sprøjtemidler, der må anvendes af private (ikke-professionelle brugere), indgår nu i Bekæmpelsesmiddelstatistikken. Der udarbejdes derfor ikke længere en selvstændig årlig rapport over dette salg. Den samlede udvikling i salget af sprøjtemidler, der må anvendes af private, er i 2021 faldet markant i forhold til 2020, hvor salget af pelargonsyre steg markant. Generelt ligger de solgte mængder af aktivstoffer stadig højere end tidligere, da der nu sælges ukrudtsmidler med de mere let-nedbrydelige aktivstoffer frem for midler med glyphosat. Disse midler skal anvendes i større mængder for at give samme effekt som glyphosat.